

ЗИМІВЛІ ВОДОПЛАВНИХ ПТАХІВ НА ВІННИЧЧИНІ

Вивчення зимувальних скупчень водоплавних птахів є перспективним напрямком у розвитку сучасної орнітології [2]. Дані, отримані в ході подібних досліджень дають змогу оцінити розміри популяцій окремих видів гідрофільних птахів фауни України.

Антропогенна трансформація природних гідроландшафтів по-різному позначилась на кількісних та якісних характеристиках орнітофауни Вінниччини. Створення каскадів водосховищ на найкрупніших водотоках області – р. Дністер та р. Південний Буг призвело до зміни видової структури орнітонаселення даних водойм упродовж року, особливо у період льодоставу.

Суттєво урізноманітнюють видовий склад та підвищують чисельність аквафільних птахів ділянки водойм-охолоджувачів електростанцій [3]. В зимовий період крижаний покрив на таких акваторіях не утворюється, і вони є місцями концентрації водоплавних і навколоводних птахів. Подібні зимувальні скупчення різної потужності можуть формуватись також в місцях скиду до річок вод з колекторів міських очисних споруд. Звичайно на цих ділянках площа незамерзаючого водяного дзеркала є незначною, що лімітує кількість зимуючих водоплавних птахів.

З метою виявлення видового складу та чисельності птахів у зимувальних скупченнях на водоймах Вінницької області, у 2006–2010 рр. нами були здійснені обліки птахів за стандартними методиками. 20 та 21 лютого 2010р. проведений абсолютний облік водоплавних та навколоводних птахів на ділянці р. Дністер між м. Новодністровськ Чернівецької області та с. Лядово Вінницької області.

На р. Південний Буг обліки зимуючих птахів здійснювали в акваторіях Ладжинського, Сабарівського та Сандрацького водосховищ [1]. В межах названих водойм за чисельністю домінував крижень – 2,5–5 тис ос., або 75–90% від загальної чисельності птахів. Окрім крижня, щороку фіксувалась присутність лебедя-шипун, лиски, пірникози великої, мартина звичайного. Нерегулярно зимуючими птахами, виявленими на незамерзаючих ділянках водосховищ р. Південний Буг є гагара чорношия, чепура велика, чапля сіра, чернь морська, чернь чубата, гоголь, синьга, крехи малий та великий, звичайний, сивий та жовтоногий мартини, курочка водяна.

Багатшим, у видовому відношенні виявилось скупчення аквафільних птахів на ділянці р. Дністер, дослідженій нами у лютому цього року. Упродовж 2 днів тут було виявлене перебування 23 видів водоплавних та навколоводних птахів. На відміну від зимувальних концентрацій птахів Південного Бугу, на р. Дністер за чисельністю домінували гоголь та лебідь-шипун, тоді як чисельність крижня та лиски виявилась порівняно незначною – 512 та 126 ос відповідно.

Варто відзначити, що усі виявлені під час обліку птахи включені до міжнародних охоронних конвенцій та Червоної книги України. Так, до додатку II Бернської конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (1979) включені пірникоза мала, чепура велика, лебідь-кликун, крех малий, орлан білохвіст, коловодник лісовий та пугач. До III додатку Бернської конвенції занесені пірникоза велика, баклан великий, чапля сіра, лебідь-шипун, крижень, чирянка мала, свищ, попелюх, чернь чубата, гоголь, великий та середній крехи, лиска, чайка, сивий та жовтоногий мартини.

Серед названих вище птахів, 14 видів включені до Боннської конвенції по збереженню міграційних видів диких тварин.

Нарешті, під час обліку зимуючих птахів на р. Дністер було виявлено представників 4

видів птахів, які включені до нового видання Червоної книги України (2009р.). Такими видами є гоголь (статус «рідкісний»), крех середній (статус «вразливий»), орлан білохвіст (статус «рідкісний»), пугач (статус «рідкісний»).

Відзначимо, що на даній ділянці р. Дністер виявлена найбільша на теренах області концентрація гоголя – близько 800 ос та орлана-білохвоста – 4 особини.

Таким чином, зимувальні концентрації водоплавних та навколводних птахів Вінниччини, відзначаються видовим багатством і без сумніву потребують подальшого вивчення.

Література:

1. Матвійчук О.А. Осінне-зимова авіфауна водойм м. Вінниці / О.А. Матвійчук, О.В. Гулеватий // Актуальні питання географічних, біологічних та хімічних наук. Основні наукові проблеми та перспективи дослідження. Збірник наукових праць ВДПУ. – 2008. – Вип. 5(10) – С. 73–75.
2. Пшеничний С.В. Особливості зимівлі водоплавних та колородних птахів в умовах лісостепової зони України / С.В. Пшеничний // Сучасні проблеми зоологічної науки: матер. Всеукр. наук. конф. „Наукові читання, присвячені 170-річчю заснування кафедри зоології та 100-річчю з дня народження О.Б.Кістяківського”, 16–18 вер. 2004 р. – К.: Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2004. – С. 143–145.
3. Раудоникис Л. Зимовка водоплаваючих и околородных птиц в некоторых водоемах Литовской ССР / Л. Раудоникис, М. Даутартас // Проблемы и пути рационального использования природных ресурсов и охраны природы: науч.-произв. конф., 13 июня 1986 г.: тезисы докл. – Каунас, 1986. – С. 129–131.